

Granskning av planering för framtidens äldreomsorg

Västerås Stad

2025-02-25

Louise Tornhagen - Projektledare

Henric Eliasson - Projektmedarbetare

Karin Magnusson - Kvalitetssäkrare

Hans Stergel - Kontaktrevisor

Sammanfattning

PwC har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Västerås stad genomfört en granskning. Granskningens syfte är att bedöma om äldrenämnden säkerställt att arbetet med inventering av framtida behov av äldreomsorg bedrivs på ett ändamålsenligt sätt och med tillräcklig intern kontroll. Utifrån genomförd granskning är vår samlade bedömning att äldrenämnden **inte helt** säkerställt att arbetet med inventeringen bedrivs på ett ändamålsenligt vis med tillräcklig intern kontroll.

Nedan ses bedömning för varje revisionsfråga. För fullständiga bedömningar se respektive revisionsfråga i rapporten eller det avslutande avsnittet "Sammanfattande bedömningar utifrån revisionsfrågor".

Revisionsfrågor	Bedömning	
1. Finns det en långsiktig planering inom området? > 5-10 år	Delvis	
2. Finns det en tydlig och ändamålsenlig framtidsstrategi avseende utbud av äldreomsorg? Fokus på flexibilitet och effektivitet	Delvis	
3. Är beslutsunderlagen inom området tillräcklig? Fokus på konsekvensanalys och jämförelse med likartade kommuner.	Delvis	
4. Finns det en tillräcklig uppföljning av arbetet med att utforma framtidens äldreomsorg till omfattning och innehåll?	Delvis	
5. Fattar nämnden tydliga och aktiva beslut utifrån uppföljning avseende framtidens äldreomsorg?	Nej	

Rekommendationer

För att utveckla granskningsområdet bör äldrenämnden prioritera följande rekommendationer:

- Att äldrenämnden upprättar en plan/strategi som tydligt visar inriktning för arbetet med äldreomsorgen på lång sikt (5-10 år).
- Att äldrenämnden upprätta beslutsunderlag (planer/strategier) som är heltäckande inom området, det vill säga att beslutsunderlagen omfattar digitalisering, kompetensförsörjning, boendeformer, förebyggande insatser och övriga delar som berör granskningsområdet.
- Att äldre nämnden fastställer direktiv för hur, när och i vilken omfattning arbetet med framtidens äldreomsorg ska följas upp av nämnden.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Inledning	3
Bakgrund	3
Syfte och revisionsfrågor	3
Revisionskriterier	3
Avgränsning	4
Metod	4
Granskningsresultat	5
Långsiktig planering	5
Framtidsstrategi	8
Beslutsunderlag	11
Uppföljning	12
Nämndens beslut	14
Samlad bedömning	16
Rekommendationer	16
Sammanfattande bedömningar utifrån revisionsfrågor	17

Inledning

Bakgrund

De kommande årens demografiska utveckling innebär en kraftig ökning av antalet äldre samtidigt som befolkningen i arbetsför ålder utvecklas långsammare. De ekonomiska förutsättningarna kommer därför att innebära krav på att "göra mer med mindre", det vill säga att äldreomsorgen bedrivs effektivt idag och med en planering för framtiden. Här finns också en förväntan att verksamheten ska bedrivas med en hög kvalitet som har sin utgångspunkt i den enskildes behov.

Kommunens äldreomsorg står därför inför stora utmaningar. Detta ställer stora krav på att verksamheten utformas på ett långsiktigt uthålligt sätt. Ett bristfälligt arbete inom området riskerar att verksamheten inte bedrivs och utvecklas på avsett sätt.

Granskningen avser äldrenämndens planering för framtidens äldreomsorg i olika former.

Revisorerna har utifrån sin bedömning av väsentlighet och risk beslutat att genomföra en granskning avseende äldrenämndens arbete med att utforma framtidens äldreomsorg med fokus på särskilda boenden.

Syfte och revisionsfrågor

Syftet med granskningen är att bedöma om äldrenämnden säkerställt att arbetet med inventering av framtida behov av äldreomsorg bedrivs på ett ändamålsenligt sätt och med tillräcklig intern kontroll.

Revisionsfrågor

1. Finns det en långsiktig planering inom området? > 5-10 år.
2. Finns det en tydlig och ändamålsenlig framtidsstrategi avseende utbud av äldreomsorg? Fokus på flexibilitet och effektivitet
3. Är beslutsunderlagen inom området tillräcklig? Fokus på konsekvensanalys och jämförelse med likartade kommuner.
4. Finns det en tillräcklig uppföljning av arbetet med att utforma framtidens äldreomsorg till omfattning och innehåll?
5. Fattar nämnden tydliga och aktiva beslut utifrån uppföljning avseende framtidens äldreomsorg?

Revisionskriterier

Med revisionskriterier avses de bedömningsgrunder som bildar underlag för revisionens analyser och bedömningar.

- Kommunallagen 6:6, 6:38, 11:1
- Socialtjänstlagen 3:1-2, 5:4-6
- Kommuninterna styrdokument som rör granskningsområdet

Avgränsning

Granskningen avgränsas till att avse äldrenämndens ansvar för äldreomsorgen. I tid avgränsas granskningen i huvudsak till år 2024, och till viss del även 2023. I övrigt se syfte och revisionsfrågor.

Metod

Granskningen har genomförts genom analys för granskningen relevant dokumentation samt kompletterande intervjuer med:

- Äldrenämndens presidium
- Vård- och omsorgsförvaltningens förvaltningsdirektör
- Ekonomichef för vård- och omsorgsförvaltningen
- HR-chef för vård- och omsorgsförvaltningen
- Vård- och omsorgsförvaltningens strategi- och planeringschef
- Vård- och omsorgsförvaltningens kvalitets- och utvecklingschef
- Äldrenämndens strateg

De intervjuade har beretts möjlighet att sakgranska rapporten.

Rapporten är kvalitetssäkrad av Karin Magnusson, certifierad kommunal revisor i enlighet med PwCs interna riktlinjer.

Granskningsresultat

Långsiktig planering

Revisionsfråga 1: Finns det en långsiktig planering inom området? > 5-10 år.

lakttagelser

Vår granskning visar att äldrenämndens långsiktiga planering främst kommer till uttryck i dokumenten: aktivitetsplanerna för digitalisering och kompetensförsörjning, boendeplan samt lokalbehovsplan för äldrenämnden. Vidare noteras att investeringsbehov finns framtagna för 2024-2028. I äldrenämndens verksamhetsplan 2024 finns en koppling till dessa planer, även om verksamhetsplanen ej är att betrakta som långsiktig inom ramen för denna granskning. Nedan beskrivs innehållet i dessa dokument och dess koppling till området äldreomsorg.

Verksamhetsplan äldrenämnden 2024

Inom ramen för granskningen har vi tagit del av äldrenämndens verksamhetsplan för 2024. Av verksamhetsplanen framgår att nämnden ansvarar för följande verksamhetsområden:

- Hemtjänst och kommunal hemsjukvård även kallad hemvård erbjuds inom ramen för LOV (Lagen om valfrihetssystem)
- Trygghetslarm
- Särskilt boende (SÄBO) - äldreboende
- Korttidsboende

Av verksamhetsplanen framgår även att nämnden gett förvaltningen i uppdrag att beställa samt upphandla tjänster i både egen regi och med privata utförare. Uppdraget ska vara konkurrensneutralt för både egen regi och privata utförare

I verksamhetsplanen görs en omvärldsanalys kring faktorer som kommer att påverka nämndens verksamhet i framtiden. Av dokumentet framgår att antalet personer i gruppen 80 år och äldre kommer att öka med 35% mellan åren 2022-2032. Under samma period beräknas andelen av befolkningen i arbetsför ålder (20-66 år) öka med 12%. Enligt planen kommer detta göra att verksamheten hamnar i en mer pressad situation ekonomiskt samt gör det svårare rekrytera medarbetare.

I dagsläget har fyra av tio invånare över 80 år i Västerås stad beviljats någon form av biståndsinsats. I gruppen 90 år och äldre har dubbelt så många, åtta av tio beviljats biståndsinsatser. Det framgår även att Västerås stad har en högre andel av gruppen 80 år och äldre som bor på särskilt boende (SÄBO) jämfört med riksgenomsnittet.

I samband med sakavstämningen framgår att förvaltningen fått i uppdrag av nämnden att ta fram en plan för äldre sedan tidigare, vilket pågick under åren 2022-2024. Det framgår dock att detta arbete inte slutförts.

Investeringsplan 2024-2028

I äldrenämndens verksamhetsplan redovisas även nämndens investeringsplan för åren 2024-2028. Av planen framgår att nämndens verksamhet har behov av investeringar i befintligt fastighetsbestånd, utöver de behov av nybyggnation och ombyggnation som finns. Av planen framgår att verksamheten har behov av återanskaffningsinvesteringar på 2 mnkr per år under den aktuella perioden.

Boendeplan 2024-2027

Av boendeplanen framgår att kommunfullmäktige har satt upp följande tre mål för nämndens verksamhet under åren 2024-2027:

- Öka andelen undersköterskor inom nämndens utförarverksamheter.
- Ökar äldres användning av kunskap om digitala alternativ.
- Ökar äldres upplevelse av delaktighet och av att bli förstådda.

Granskningen noterar även att målen återfinns i nämndens verksamhetsplan för 2024.

De uppsatta målen ska vara vägledande för nämndens planering. I boendeplanen framgår att fram till 2040 kommer det att finnas behov av att utöka antalet lägenheter inom särskilt boende med 40-45 platser per år. Denna prognos utgår från att nuvarande behov inte förändras. I Västerås stad är efterfrågan på bostäder som störst i tätorten. Nämnden arbetar tillsammans med teknik- och fastighetsförvaltningen (TFF) med planeringen av flera olika tomter för att i ett tidigt skede kunna påverka placeringen av boenden så att äldreboenden får en god spridning i kommunen. TFF har även löpande kontakt med fastighetsägare i kommunen, vilket sker på uppdrag av äldrenämnden.

Vid äldrenämndens sammanträde 2024-12-10 - **§295** antogs äldrenämndens lokalbehovsplan som från och med sammanträdet ersätter boendeplan. Vi har även tagit del av en prognos för hur behovet av lägenheter inom verksamheten för vård- och omsorgsboende kommer att se ut fram till 2040, vilket framgår i nämndens lokalbehovsplan. Av tabellen framgår att det ackumulerade behovet uppgår till 369 lägenheter fram till 2040.

Tabell 1 Behov av antal lägenheter

År	Behov av ökat antal lgh utifrån prognos	Nya boenden enligt beslut	Avvecklingar	Akkumulerat behov av lgh utifrån prognos och nya boenden/avvecklingar*
2024	28	80 Ängsgärdet		-52
2025	25	60 Stenkumla		-87
2026	32			-55
2027	29			-26
2028	37			11
2029	40			51
2030	34			85
2031	34			119
2032	38			157
2033	30			187
2034	41			228
2035	29			257
2036	28			285
2037	26			311
2038	18			329
2039	22			351
2040	18			369
Totalt	509	140	0	369

Källa: lokalbehovsplan

Aktivitetsplan för digitalisering 2024-2027

Nämndens aktivitetsplan för digitalisering sträcker sig under åren 2024-2027 (3 år). Aktivitetsplanen för digitalisering beskriver utmaningar och pågående aktiviteter inom digitalisering och välfärdsteknologi. Äldrenämndens aktivitetsplan för digitalisering (antagen av nämnden 2023-12-12 - §310) utgår från Vision e-hälsa 2025 där visionen är att Sverige ska vara bäst på att använda digitalisering. Aktivitetsplanens övergripande syfte och mål är att tydliggöra nämndens färdriktning mot uppsatta mål och ger stöd utifrån uttalade behov, samt att öka äldres användning av och kunskap om digitala alternativ. Det framgår även att nämnden framöver kommer att arbeta med "digitalt först", det vill säga att erbjuda brukare digitala alternativ i första hand.

I dokumentet framgår att nämndens verksamheter upplever att de tekniska förutsättningar för att kunna arbeta utifrån principen digitalt först inte är tillräckliga. Detta beror främst på att mängden teknisk utrustning är för liten och att de olika system som verksamheten använder upplevs svåra att förstå. I aktivitetsplanen framgår även att samtliga av nämndens verksamheter menar att den grundläggande kompetensen kring digitalisering bland anställda behöver utvecklas. Under 2024 planeras projektet "Kompetens och digitala arbetsätt (KOD)", att genomföras i samverkan med Region Västmanland samt fem kommuner i länet för att ge medarbetare och chefer utbildning inom digitalisering.

Aktivitetsplan för kompetensförsörjning 2024

Inom ramen för granskningen har vi tagit del av äldrenämndens aktivitetsplan för kompetensförsörjning 2024. Nämnden antog planen vid sammanträdet 2023-12-12 - §314. Planen utgår från Sveriges kommuner och regioners (SKR:s) nio strategier vilka går ut på att vara en attraktiv arbetsgivare, hitta nya lösningar och ett hållbart arbetsliv. Syftet med detta är att minska rekryteringsbehovet och öka arbetsgivarens attraktionskraft. Planen innehåller en nulägesanalys där det framgår att kommande pensionsavgångar kommer att vara en stor utmaning för nämndens verksamhet framöver, samt att andelen utbildad personal inom vård- och omsorg kommer att minska. Detta ställer också krav på att förvaltningen arbetar mer effektivt, genom att exempelvis se över nya roller. Det framgår även att andelen medarbetare i behov av utbildning i svenska språket kommer att öka.

Vid intervjuerna framgår att de huvudsakliga styrdokumenterna utgörs av nämndens verksamhetsplan, samt aktivitetsplanerna för digitalisering och kompetensförsörjning. Det framgår även att nämnden planerar utifrån ett perspektiv på fyra års sikt. Av intervjuerna framgår att det från förvaltningens sida finns önskemål om att även nämnden arbetar med ett 10-årsperspektiv.

Bedömning

Finns det en långsiktig planering inom området? > 5-10 år.

Delvis.

Bedömningen baseras på följande:

- Äldrenämnden har antagit en lokalbehovsplan för 2025 som sträcker sig fram till 2040, och som beskriver behovet av framförallt vård- och omsorgsboende. Tidigare boendeplan 2024-2027 beskrev behovet av vård och omsorgsboende fram till 2027, men med en utblick fram till 2040.
- Det saknas i dagsläget en beslutad äldreomsorgsplan som visar en samlad bild av exempelvis kompetensförsörjning och digitalisering i förhållande till lokalbehovsplanen.

Framtidsstrategi

Revisionsfråga 2: Finns det en tydlig och ändamålsenlig framtidsstrategi avseende utbud av äldreomsorg? Fokus på flexibilitet och effektivitet

lakttagelser

Kompetensförsörjning

Av äldrenämndens verksamhetsplan för 2024 framgår att nämndens verksamhet kommer att ha stora utmaningar med kompetensförsörjningen framöver. De främsta orsakerna till detta är stora pensionsavgångar samt hög sjukfrånvaro bland befintlig personal. Kompetensförsörjningen ska ingå i nämndens verksamhetsplanering för att nå kommunens övergripande mål och att behålla personal med rätt kompetens. Under

2024 har följande insatser genomförts och planerats inom vård- och omsorgsförvaltningen:

- Språksatsningar i svenska språket
- Grundläggande kompetenshöjning för medarbetare inom främst äldreomsorgen.
- Se över roller och innehåll i tjänster för att få medarbetare att räckas till.
- Karriärvägar
- Säkerhets- och trygghetsfrågor
- Attraktiv arbetsgivare
- Ledarförsörjning - med fokus på första linjens chefer
- Vikarierekrytering
- Bemanningsplanering

Av verksamhetsplanen för 2024 framgår att förvaltningen har en framtagen kompetensförsörjningsplan.

Digitalisering

I aktivitetsplanen finns en framåtblick kopplat IVO:s tillsyn på ett av Västerås stads äldreboenden och hur tillsyn med kamera för personer med kognitiv svikt får användas. Vi noterar i övrigt att planen inte innehåller någon analys av det framtida arbetet med digitalisering utöver åren 2024-2027.

Lokalbehovsplan för äldrenämnden

Som nämnt under revisionsfråga 1 har det under intervjuerna framgått att Västerås stad arbetar fram en kommunövergripande lokalförsörjningsplan. Med bakgrund av detta har äldrenämnden tagit fram en lokalbehovsplan, som ska ligga till grund för den kommunövergripande lokalförsörjningsplanen. Vi har tagit del av äldrenämndens lokalbehovsplan som antogs vid sammanträdet 2024-12-10 - **§295**. Planen innehåller en nulägesanalys där det framgår hur stor andel inom åldersgruppen +65 år som omfattas av hemtjänstinsatser eller har plats på särskilt boende (SÄBO).

Insats	65+	80+	90+
Andel med hemtjänst	7,2%	17%	32,3%
Andel i särskilt boende	4,9%	13%	32,2%

Inom nämndens verksamhet finns totalt 33 lokaler för äldreboende/vård och omsorgsboende, korttidsboende och servicehus. Västerås stad äger totalt fem av dessa lokaler, blockhyr 27 lokaler och i en lokal finns upphandlade platser. Inom särskilt boende finns i dagsläget 1340 platser. Det framgår dock inte hur dessa platser är fördelade mellan Västerås stad och privata utförare.

Vi noterar att nämndens lokalbehovsplan är det dokument som utgår från ett perspektiv på 5-10 år där det framtida behovet av lokaler inom nämndens verksamhet prognostiseras. I planen redovisas en befolkningsprognos för grupperna 65-74 år, 75-84

år och 85+ år där det framgår att grupperna 65-74 år och 85+ år kommer att öka mellan åren 2023-2033. Under samma period beräknas gruppen 75-84 år minska.

Ett antal osäkerhetsfaktorer listas i lokalbehovsplanen som skulle kunna påverka planeringen av nämndens lokalförsörjning. Dessa faktorer består bland annat av konkurrens med andra förvaltningar, privata aktörer och naturvärden i stadsplaneringen. Även tilldelningen av investeringsmedel från kommunfullmäktige påverkar den framtida planeringen.

Investeringsplan 2024-2027

I Äldrenämndens investeringsplan för 2024-2027 framgår att det finns ett behov av investeringar vad gäller befintliga boenden i egenregi för återanskaffningsinventarier under 2024-2027 motsvarande totalt 4 mnkr per år. Det framgår även att fullmäktige reducerat budgeten för dessa investeringar till 2 mnkr årligen. Vid inhyrningar tas investeringarna med som en uppskattad kostnad i form av hyra.

Medborgardialoger

Ett sätt att fånga in och beakta medborgarnas syn på framtidens äldreomsorg är att genomföra medborgardialoger. Äldrenämnden har tillsammans med fastighetsnämnden fått i uppdrag av kommunfullmäktige att utreda framtidens äldreboende. Uppdraget sträcker sig över två år och ska avrapporteras under slutet av 2025. Inom ramen för uppdraget har de genomfört brukarundersökningar samt bjudit in till workshops. Syftet med dessa har varit att utforska hur framtidens boende för äldre kan se ut.

Nära vård

I äldrenämndens verksamhetsplan 2024 beskrivs att omställning till nära vård har en direkt påverkan på utformningen av vård och omsorg. Nära vård syftar till att skapa förutsättningar för en personcentrerad vård över huvudmannagränserna. Målet är att allt fler patienter ska vårdas i det ordinarie hemmet. Nämndens satsningar på kompetensförsörjning och digitalisering är en del i den kommunala omställningen till nära vård. I äldrenämndens verksamhetsplan 2025 beskrivs att nämnden behöver ha ett ökat fokus på vården i ordinärt boende samtidigt som de mest sjuka äldre ska få den vård och omsorg som behoven kräver. Att förebygga behovet av nämndens insatser är också en nödvändighet i syfte att skjuta upp behovet så resurserna räcker till de som mest behöver dessa.

Kommunerna i Västmanland har sedan starten med nära vård varit indelade i fyra olika noder (utifrån ett geografiskt område). Samtliga av noderna har ett närvårdsteam. Den uppföljning som gjorts i Västmanlands län visar att införandet av gemensamma närvårdsteam minskat antalet akuta besök för patienter som är anslutna till närvårdsteamet och att behov av vård på sjukhus har mer än halverats.

Enligt de intervjuade är ett viktigt steg i samverkan mellan kommun och region är sammanhållen journal i alla nämndens verksamheter där hälso- och sjukvård utförs. Vid

tid för granskningen pågår ett arbete med en gemensam primärvårdsplan i syfte att tydliggöra den kommunala och regionala primärvårdens roller och ansvar för att säkerställa patientens vård och omsorg i vårdkedjan som kommer att färdigställas under 2025.

Under våra intervjuer samt utifrån genomgång av tillhandahållna underlag framgår att det saknas en övergripande strategi för hur Västerås stad ska arbeta med framtidens äldreomsorg.

Bedömning

*Finns det en tydlig och ändamålsenlig framtidsstrategi avseende utbud av äldreomsorg?
Fokus på flexibilitet och effektivitet*

Delvis.

Bedömningen baseras på följande:

- Det finns dokumenterade underlag som visar på behov och förutsättningar inom lokalbehov (först boendeplan, och därefter lokalbehovsplan), kompetensförsörjning och aktivitetsplan för digitalisering där även effektivitets/ekonomisk perspektiv tas i beaktande. I samband med sakavstämningen framgår dock att nämnden inte har mandat att fatta beslut om hur investeringar ska planeras, prioriteras eller finansieras.
- Vi noterar att aktivitetsplan för inte innehåller någon analys av det framtida arbetet med digitalisering utöver åren 2024-2027.
- Det pågår ett gemensamt arbete med omställning till nära vård inom Västmanlands län.
- Granskningen noterar dock att det saknas en övergripande strategi för hur Västerås stad ska arbeta med framtidens äldreomsorg. Vi bedömer att det saknas en tydlig och övergripande sammanhållen strategi/planering för hur äldreomsorgens utbud (hemvård, säbo, korttidsboende, mellanboende såsom trygghetsboende), kompetensförsörjning och digitalisering ska utformas.
- Vidare bedömer vi också att det bör tydliggöras hur anhöriga får sitt stöd för att bistå i vården samt hur Västerås stad ska arbeta med förebyggande verksamheter såsom social dagverksamhet samt mötesplatser.

Beslutsunderlag

Revisionsfråga 3: Är beslutsunderlagen inom området tillräcklig? Fokus på konsekvensanalys och jämförelse med likartade kommuner.

lakttagelser

Äldrenämndens beslutsunderlag och riktning inom framtidens äldreomsorg utgörs främst av:

- Lokalbehovsplan
- Investeringsplan
- Aktivitetsplan för kompetensförsörjning

- Aktivitetsplan för digitalisering

Konsekvensanalyser

Nämndens lokalbehovsplan listar ett antal konsekvenser som kan uppstå om behovet av platser inom SÄBO inte möts. Enligt lokalbehovsplanen skulle detta leda till bland annat ett ökat behov av korttidsplatser och att antalet avvikelser enligt lex Sarah och lex Maria väntas öka. I nämndens internkontrollplan för 2024 lyfts även ett antal risker upp kopplat till äldreomsorgen. Risker som lyfts upp rör bland annat risker att minskade skatteintäkter i kombination med ett ökat antal äldre gör att nämnden riskerar att inte kunna leva upp till det kommunala uppdraget. Risker kopplat till välfärdsteknik lyfts också fram där tekniken riskerar att inte ge förväntade effekter.

Som tidigare nämnts i rapporten, under revisionsfråga 1, har det under intervjuerna framgått att nämnden arbetar utifrån ett 4-års perspektiv medans förvaltningen arbetar mer med ett 10-årsperspektiv. Den samlade bilden från intervjuerna är att nämndens planering och beslutsunderlag kan förbättras genom att bli mer långsiktig. Detta gäller främst den övergripande planeringen. I enskilda investeringsbeslut upplevs dock underlagen vara mer långsiktiga. Det framgår även att förvaltningen gör regelbundna konsekvensanalyser avseende verksamheten och ekonomin inför nämndbeslut.

Jämförelser

Jämförelser med andra kommuner görs med inhämtning av statistik från databasen Kolada. Det framgår även att Västerås stad ingår i Resultatnätverket R9. Kommuner i nätverket är Eskilstuna, Gävle, Jönköping, Linköping, Norrköping, Södertälje, Västerås, Örebro samt Uppsala. Resultatnätverket R9 har i uppdrag att ta fram mått som kan användas för att följa och jämföra utvecklingen i nio ungefär lika stora kommuner ur ett kommunledningsperspektiv. Bland annat görs jämförelser avseende andelen äldre som bor på säbo. Förvaltningsledningen för vård- och omsorgsförvaltningen träffar även motsvarande funktion i ett antal kommuner i Region Skåne för att utbyta erfarenheter.

Socialstyrelsen publicerar årligen den nationella enkätundersökningen "Vad tycker de äldre om äldreomsorgen?" Enkätundersökningen är en totalundersökning som riktar sig till personer 65 år och äldre som bor i ordinärt boende med stöd av hemtjänst eller som bor på särskilt boende för äldre (säbo). Resultaten publiceras som kvantitativa mått som kan användas för jämförelser mellan kommuner och verksamheter samt som underlag för utveckling och förbättring av vården och omsorgen.

Det framgår under intervjuerna att en kommunövergripande lokalförsörjningsplan ska tas fram under början av 2025. Nämndens lokalförsörjning upplevs överlag som relativt kortsiktig. Den kommande kommunövergripande lokalförsörjningsplanen ska utgå från ett perspektiv som sträcker sig fram till 2040. I lokalbehovsplanen har nämnden endast fattat beslut om ett nytt Säbo fram till år 2028. De intervjuade bekräftar också detta. De

intervjuade efterlyser därför att nämnden fattar mer långsiktiga beslut i syfte att underlätta planeringen.

Bedömning

Är beslutsunderlagen inom området tillräcklig? Fokus på konsekvensanalys och jämförelse med likartade kommuner.

Delvis.

Bedömningen baseras på följande:

- Det saknas beslutsunderlag som berör framtidens äldreomsorg, exempelvis en långsiktig äldreomsorgsplan, och tar ett helhetsgrepp kring området.
- Däremot är de beslutsunderlag (lokalbehovsplan som är giltig från 1 januari 2025) som idag finns inom området att anse som heltäckande för det område som berörs.
- Jämförelser görs på ett systematiskt sätt för att säkerställa tillräckliga beslutsunderlag.

Uppföljning

Revisionsfråga 4: Finns det en tillräcklig uppföljning av arbetet med att utforma framtidens äldreomsorg till omfattning och innehåll?

lakttagelser

För att arbetet och planeringen för framtidens äldreomsorg sker på ett ändamålsenligt sätt är det väsentligt att följa upp arbetet. Av de underlag vi har tagit del av inom ramen för granskningen framgår att det finns en rutin för hur nämndens uppföljning ska gå till.

Rutin för systematiskt kvalitetsarbete

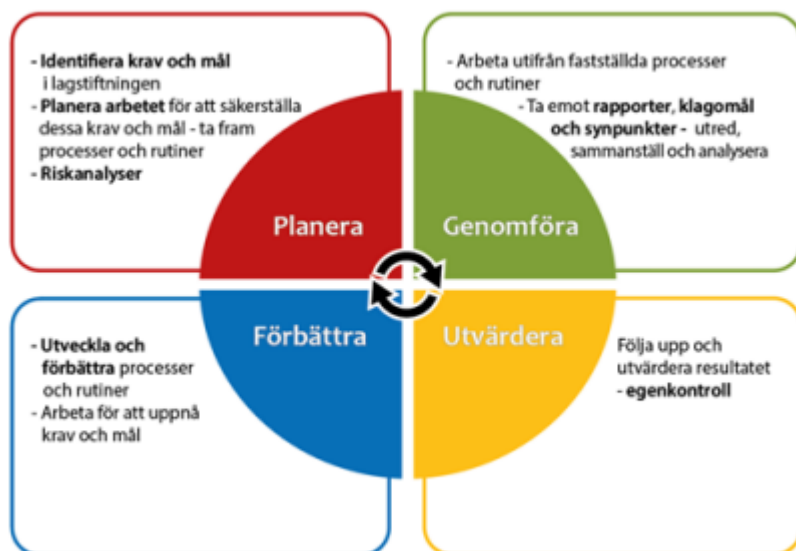
Inom ramen för granskningen har vi tagit del av nämndens rutin för systematiskt kvalitetsarbete. Det systematiska kvalitetsarbetet beskrivs som avgörande för att kunna utveckla och förbättra verksamheten. Rutinen återfinns i nämndens verksamhetsplan för 2024. Syftet med rutinen är att säkerställa genomförandet av nämndens uppdrag samt kvalitet i genomförandet. Arbetet beskrivs även som avgörande för att fortlöpande kunna utveckla och förbättra verksamheten och ska följa upp alla delar i verksamheten: Kund, kvalitet, medarbetare och ekonomi. Uppföljning ska ske på följande sätt:

- Månadsrapporter
- Delårsrapporter
- Verksamhetsberättelse
- Externa uppföljningar från statliga myndigheter, rättsväsendet i form av uppföljningar av biståndsbeslut och domar
- Västerås stads egna revision

Vi har tagit del av nämndens delårsrapport per april 2024, delårsrapport per augusti 2024 samt patientsäkerhets- och verksamhetsberättelse för 2023.

Av rutinen framgår även att nämnden under 2024 arbetar med att färdigställa ett kvalitetsledningssystem för nämnden. Vi noterar dock att den uppföljning vi tagit del av inte ger en samlad bild av arbetet med framtidens äldreomsorg som sträcker sig mellan 5-10 år.

Den samlade bilden från intervjuerna är att nämnden tar del av relevant uppföljning för verksamheten, samt upplevs intresserade av att ta del av uppföljning inom området.

Av aktivitetsplanen för kompetensförsörjning framgår att uppföljningen av aktivitetsplanen ska ske inom ramen för uppföljningen av nämndens verksamhetsplan. Granskningen noterar dock att det i nämndens aktivitetsplan för digitalisering samt lokalbehovsplan inte framgår hur uppföljning av dessa planer ska ske.

Enkätundersökning

Av tillhandahållna underlag framgår att Socialstyrelsens undersökning "Så tycker de äldre om äldreomsorgen" genomförts i Västerås äldreomsorg under 2023. Uppföljningen av undersökningen har sedan sammanställts i en rapport. Av äldrenämndens protokoll under åren 2023-2024 framgår inte att rapporten har behandlats av nämnden. Respondenterna bestod av äldre med hemtjänst och äldre med plats på SÄBO. Resultatet visade att den sammantagna nöjdheten inom SÄBO uppgick till 76% under 2023 medans den uppgick till 83% hos äldre med hemtjänst i kommunal regi och 80% hos äldre med hemtjänst i privat regi.

Bedömning

Finns det en tillräcklig uppföljning av arbetet med att utforma framtidens äldreomsorg till omfattning och innehåll?

Delvis

Bedömningen baseras på följande:

- Det finns en fastställd rutin för nämndens systematiska kvalitetsarbete och att detta även sker, vilket framgått i genomgång av delårsrapporter, verksamhets- och patientsäkerhetsberättelser för 2023. Uppföljningen ger inte någon tydlig bild över verksamhetens utveckling mot framtidens äldreomsorg.
- Granskningen noterar att det i nämndens aktivitetsplan för digitalisering samt lokalbehovsplan inte framgår hur uppföljning av dessa planer ska ske.

Nämndens beslut

Revisionsfråga 5: Fattar nämnden tydliga och aktiva beslut utifrån uppföljning avseende framtidens äldreomsorg?

lakttagelser

Äldrenämndens protokoll 2024

Som nämnt i föregående revisionsfråga har vi bedömt att nämnden delvis följer upp att verksamheten utvecklas i linje med utvecklingen mot en framtida äldreomsorg. Inom ramen för granskningen har vi tagit del av nämndens protokoll från åren 2023-2024. Vi har identifierat följande åtgärder med bäring på granskningsområdet:

- Vid sammanträdet 2023-10-24 **§253** beslutade Äldrenämnden att avveckla samtliga servicehus inom Västerås stad, samt ta bort insatsen från stadens riktlinjer för biståndsbedömning inom nämndens verksamhetsområden. Nämnden beslutade även att ta bort insatsen social dagverksamhet från riktlinjerna. I protokollet framgår att syftet med beslutet är att skapa förutsättningar för att prioritera de äldre med störst vård- och omsorgsbehov. Granskningen noterar även att vid samma sammanträde beslutades att endast ett servicehus (Resmilans servicehus)- **§254**. I samband med sakavstämningen framgår även att de som har gynnande beslut avseende plats på kommunens servicehus får fortsatt behålla insatsen.
- Vid sammanträdet **2023-12-12 - §308** antog äldrenämnden verksamhetsplanen för 2024, nämndens boendeplan för 2024-2027, upphandlingsplan för 2024-2027, nämndens digitaliseringsplan, aktivitetsplan för digitalisering för 2024-2027, nämndens kompetensförsörjningsplan, aktivitetsplan för kompetensförsörjning 2024-2027.
- Vid sammanträdet 2024-12-10 - **§294** antog äldrenämnden verksamhetsplanen för 2025 samt lokalbehovsplan för nämndens verksamhet - **§295**

Utöver dessa beslut har vi inte noterat några fler beslut avseende långsiktig planering av framtidens äldreomsorg. Vi noterar dock att nämnden har tagit del av och fattat beslut avseende uppföljning i form av månadsrapporter, verksamhetsberättelse, delårsrapporter samt återrapportering av ej verkställda beslut. Under intervjuerna har

det framgått att just beslutsprocessen upplevs som ett område där det finns förbättringspotential. Vid intervju med äldrenämndens presidium anges dock att nämnden har en tillräcklig uppföljning av verksamheten och att det överlag finns en politisk enighet kring hur äldreomsorgen i Västerås stad ska utvecklas.

Bedömning

Fattar nämnden tydliga och aktiva beslut utifrån uppföljning avseende framtidens äldreomsorg?

Nej.

Vi bedömer att nämnden ej fattat tydliga och aktiva beslut utifrån den uppföljning avseende framtidens äldreomsorg som nämnden har tagit del av.

Bedömningen baseras på följande:

- Nämnden har beslutat att avveckla servicehus inom äldreomsorgen samt anpassat riktlinjerna för biståndsbedömning utifrån detta beslut.
- Nämnden har även tagit bort insatsen social dagverksamhet från riktlinjerna. Vi noterar att det inte ligger i linje med det förebyggande arbetet som nämnden uttrycker att de vill bedriva.
- Nämnden har antagit styrande dokument med bäring på granskningsområdet, exempelvis lokalbehovsplan, aktivitetsplaner för digitalisering och kompetensförsörjning samt boendeplan.
- Nämnden har inte fattat några beslut om vård-och omsorgsboende som sträcker sig längre än 2028. Granskningen indikerar att det finns behov av ytterligare boende.
- Vi bedömer också att det finns behov av att se över fördelningen mellan somatiska platser och demensplatser.

Samlad bedömning

PwC har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Västerås stad genomfört en granskning. Granskningens syfte är att bedöma om äldrenämnden säkerställt att arbetet med inventering av framtida behov av äldreomsorg bedrivs på ett ändamålsenligt sätt och med tillräcklig intern kontroll.

Utifrån genomförd granskning är vår samlade bedömning att äldrenämnden **inte helt** säkerställt att arbetet med inventeringen bedrivs på ett ändamålsenligt vis med tillräcklig intern kontroll.

Rekommendationer

- Att äldrenämnden upprättar en plan/strategi som tydligt visar inriktning för arbetet med äldreomsorgen på lång sikt (5-10 år).
- Att äldrenämnden upprätta beslutsunderlag (planer/strategier) som är heltäckande inom området, det vill säga att beslutsunderlagen omfattar digitalisering, kompetensförsörjning, boendeformer, förebyggande insatser och övriga delar som berör granskningsområdet.
- Att äldre nämnden fastställer direktiv för hur, när och i vilken omfattning arbetet med framtidens äldreomsorg ska följas upp av nämnden.

Sammanfattande bedömningar utifrån revisionsfrågor

Revisionsfråga	Bedömning
1. Finns det en långsiktig planering inom området? > 5-10 år.	<p>Delvis</p> <p>Äldrenämnden har antagit en lokalbehovsplan för 2025 som sträcker sig fram till 2040, och som beskriver behovet av framförallt vård- och omsorgsboende. Tidigare boendeplan 2024-2027 beskrev behovet av vård och omsorgsboende fram till 2027, men med en utblick fram till 2040.</p> <p>Det saknas i dagsläget en beslutad äldreomsorgsplan som visar en samlad bild av exempelvis kompetensförsörjning och digitalisering i förhållande till lokalbehovsplanen.</p> <p>Granskningen indikerar att det finns ett pågående arbete med att ta fram och besluta om en äldreplan för äldrenämnden.</p>
2. Finns det en tydlig och ändamålsenlig framtidsstrategi avseende utbud av äldreomsorg? Fokus på flexibilitet och effektivitet	<p>Delvis</p> <p>Det finns dokumenterade underlag som visar på behov och förutsättningar inom lokalbehov (först boendeplan, och därefter lokalbehovsplan), kompetensförsörjning och aktivitetsplan för digitalisering där även effektivitets/ekonomisk perspektiv tas i beaktande.</p> <p>Vi noterar att aktivitetsplan för inte innehåller någon analys av det framtida arbetet med digitalisering utöver åren 2024-2027.</p>

Vi bedömer att det saknas en tydlig och övergripande sammanhållen strategi/planering för hur äldreomsorgens utbud, bostäder, kompetensförsörjning och digitalisering ska utformas.

3. Är beslutsunderlagen inom området tillräcklig? Fokus på konsekvensanalys och jämförelse med likartade kommuner.

Delvis

Det saknas beslutsunderlag som berör framtidens äldreomsorg, exempelvis en långsiktig äldreomsorgsplan, och tar ett helhetsgrepp kring området.

Däremot är de beslutsunderlag (lokalbehovsplan som är giltig från 1 januari 2025) som idag finns inom området att anse som heltäckande för det område som berörs.

Jämförelser görs på ett systematiskt sätt för att säkerställa tillräckliga beslutsunderlag.

4. Finns det en tillräcklig uppföljning av arbetet med att utforma framtidens äldreomsorg till omfattning och innehåll?

Delvis

Det finns en fastställd rutin för nämndens systematiska kvalitetsarbete och att detta även sker, vilket framgått i genomgång av delårsrapporter, verksamhets- och patientsäkerhetsberättelser för 2023. Uppföljningen ger dock ingen samlad bild över framtidens äldreomsorg (långsiktigt perspektiv)

Granskningen noterar dock att det i nämndens aktivitetsplan

för digitalisering samt lokalbehovsplan inte framgår hur uppföljning av dessa planer ska ske.

Granskningen noterar dock att den uppföljning som sker inte sträcker sig under en längre tidsperiod (5-10 år).

5. Fattar nämnden tydliga och aktiva beslut utifrån uppföljning avseende framtidens äldreomsorg?

Nej

Vi bedömer att nämnden ej fattat tydliga och aktiva beslut utifrån den uppföljning avseende framtidens äldreomsorg som nämnden har tagit del av.

Nämnden har beslutat att avveckla servicehus inom äldreomsorgen samt anpassat riktlinjerna för biståndsbedömning utifrån detta beslut.

Nämnden har antagit styrande dokument med bäring på granskningsområdet, exempelvis lokalbehovsplan, aktivitetsplaner för digitalisering och kompetensförsörjning samt boendeplan.

Nämnden har inte fattat några beslut om vård- och omsorgsboende som sträcker sig längre än 2028. Granskningen indikerar att det finns behov av ytterligare boende.

Vi bedömer också att det finns behov av att se över fördelningen mellan somatiska platser och demensplatser.

2025-02-25

Rebecka Hansson

Louise Tornhagen

Uppdragsledare

Projektledare

Denna rapport har upprättats av Öhrlings PricewaterhouseCoopers AB (org nr 556029-6740) (PwC) på uppdrag av Västerås stad enligt de villkor och under de förutsättningar som framgår av projektplan från den 2024-05-21. PwC ansvarar inte utan särskilt åtagande, gentemot annan som tar del av och förlitar sig på hela eller delar av denna rapport.